

DET ÖPPNA UNIVERSITETET VID ÅBO AKADEMI

Självutvärderingsrapport 28.9.2001

ÅBO AKADEMI - FINLANDS SVENSKA UNIVERSITET

BAKGRUND

Det öppna universitetet vid Åbo Akademi

Det öppna universitetet är en studieform inom vuxenutbildningen som erbjuder intresserade möjlighet att bedriva studier på universitetsnivå utan att vara inskriven vid något universitet. Det öppna universitetet vid Åbo Akademi administreras av Fortbildningscentralen vid Åbo Akademi och Fortbildningscentralen vid Österbotten högskola enligt en fakultetsrelaterad ämnesuppdelning. Det öppna universitetet förverkligas dels i Fortbildningscentralernas egen regi och dels i samarbete med ett fyrtiotal arbetar- och medborgarinstitut, folkhögskolor, sommaruniversitet m.fl.

Under år 2000 deltog 4.497 personer i sammanlagt 434 kurser (drygt 50 ämnen) inom det öppna universitetet vid Åbo Akademi. Totalt avlades 18.323 studieveckor och det sammanlagda utbudet av studieveckor uppgick till 1.307 sv. År 1999 och 2000 antogs 12 personer per år till Åbo Akademi på basen av studier inom det öppna universitetet, medan målsättning var att 20 personer i medeltal per år skulle antas.

I resultatavtalet mellan Åbo Akademi och Undervisningsministeriet har målsättningen beträffande antal kalkylerade heltidsstudieplatser fastställts till minst 1.100 per år. Resultatet för år 2000 med 1.204 kalkylerade heltidsstudieplatser överskred målet med god marginal. Angående övriga sifferuppgifter hänvisas till [bakgrundsrapporten](#).

Arbetsgrupp för utvärdering av det öppna universitetet

Rektor vid Åbo Akademi tillsatte (31.5.2001) en arbetsgrupp som under prorektor Olle Anckars ledning skulle stöda den utvärdering av öppna universitetet som sker i det nationella rådets för utvärdering av högskolornas regi.

Till medlemmar i arbetsgruppen inbjöds representanter från olika intressentgrupper och arbetsgruppen fick därmed följande sammansättning: prorektor Olle Anckar (ordf.), professor Nils G Holm, timplärare Susan Sjöström, vuxenstuderande Raimo Järvinen, högskolechef Brittmaria Wikström (Ålands högskola), planerare Terése Ahlström FC/ÖH (sekr.) samt utbildningschef Tina Engblom FC/ÅA (sekr.).

Arbetsgruppen har sammankommit två gånger (6 juni och 14 september) samt därill korresponderat genom e-post.

Uppläggningsen av självutvärderingsrapporten följer de frågor som rådet för utvärdering av högskolorna bett universiteten ta ställning till.

Bilagor:

Bilaga 1. "Utredning om det öppna universitetets verksamhet vid ÅA" 25 maj 1997 (ej per e-post)

[Bilaga 2. Karta över det geografiska verksamhetsområdet](#)

[Bilaga 3. Utdrag ur ÅA:s "Verksamhets- och ekonomiplan för åren 2002-2005"](#)

STRATEGISKA LINJER FÖR DEN ÖPPNA UNIVERSITETSUNDERVISNINGEN

1. Vilket syfte har den öppna universitetsundervisningen vid ert universitet och vilka är dess uppgifter? Ange också det geografiska verksamhetsområdet.

Enligt Universitetslagen (645/1997 § 28) skall Åbo Akademi "särskilt tillgodose den svenskspråkiga befolkningens behov av utbildning och forskning samt i sin verksamhet beakta landets tvåspråkighet."

Akademiens allmänna mission kan utvecklas och konkretiseras i tre uppgifter

- a) som ett svenskt vetenskapssamfund,
- b) som ett internationellt vetenskapssamfund samt
- c) som ett kulturbärande samfund.

Som ett kulturbärande samfund har akademien ett särskilt utbildningsansvar för den vuxna svenskspråkiga befolkningen av såväl allmänbildande som fortbildande karaktär. Den öppna universitetsverksamheten ger möjlighet till finlandssvenska sÄrlösningar som stöder den svenska gruppens allmänna förkovran.

Arbetsgruppen för det öppna universitetets roll vid akademien har i sitt betänkande "Utredning om det öppna universitetets verksamhet vid Åbo Akademi" 25 maj 1997 uppställt fyra målsättningar för den öppna universitetsverksamheten:

- a. Den skall bidra till rekryteringen av motiverade studerande vid Åbo Akademi
- b. Den skall bidra till att en positiv bild av Åbo Akademi skapas och upprätthålls i de svenskspråkiga regionerna i Finland
- c. Den skall bidra till att Åbo Akademis kulturella uppgift förverkligas genom att erbjuda vuxenstuderande möjlighet till akademiska studier utan krav på examination
- d. Den skall bidra till utvecklandet av den akademiska undervisningens arbetssätt och studieformer.

Bilaga 1. "Utredning om det öppna universitetets verksamhet vid Åbo Akademi" 25 maj 1997

Det geografiska verksamhetsområdet består av de områden där det bor svenskspråkiga i Finland. Ungefär hälften av kurserna arrangeras i samarbete med lokal utbildningsarrangör (arbetar- och medborgarinstitut, folkhögskola m.fl.). Samarbetsparterna finns belägna längs kusttrakten från Lovisa i öster till Karleby i norr. Enstaka kurshelheter har erbjudits genom samarbetspart i Sverige.

Bilaga 2. Karta över det geografiska verksamhetsområdet

I och med att antalet nätkurser ökar, blir det svårare att fastställa ett specifikt geografiskt verksamhetsområde eftersom studerandes boningsort/studieort delvis förlorar sin betydelse.

2. Hur har strategin för den öppna universitetsundervisningen godkänts? Ange de viktigaste principerna och kärninnehållet i strategin.

Den öppna universitetsundervisningen inkluderas i betänkandet "Vuxenutbildningsstrategin för Åbo Akademi". Betänkandet har varit på remiss till fakulteterna men har ännu inte godkänts i sin helhet av Åbo Akademi styrelse. I akademins verksamhets- och ekonomiplan 2002-2005 (godkänd av ÅA:s styrelse 8.2.2001) ingår redan nu de strategiska mål och förslag till åtgärder som uppställts för vuxenutbildningen vid ÅA i Vuxenutbildningsstrategibetänkandet.

Kärninnehållet i dessa mål och åtgärder är

- 1) Livslångt lärande görs till det övergripande målet
- 2) Kvaliteten säkras genom en satsning på inlärningsmiljöer som utgår från studerandes behov
- 3) Vuxenutbildningen utvecklas till en kanal för rekrytering av studenter till akademien
- 4) Finansieringen av vuxenutbildningen sker genom externa medel
- 5) Nya modeller för resursfördelning mellan vuxenutbildning och grundutbildning utarbetas
- 6) Vuxenstuderandes rättsskydd förbättras
- 7) Universitetets roll i det regionala utvecklingsarbetet förtydligas
- 8) Fortbildningscentralerna har det primära ansvaret för organiseringen av vuxenutbildningen
- 9) Varje fakultet uppgör sin egen vuxenutbildningsstrategi

Bilaga 3. Utdrag ur ÅA:s "Verksamhets- och ekonomiplan för åren 2002-2005".

Fortbildningscentralen vid ÅA har i sin verksamhets- och ekonomiplan för åren 2001-2004 (reviderad 2001) bl.a. angett följande strategiska tyngdpunkter för måluppfyllelse i verksamheten (såväl fortbildning som öppen universitetsverksamhet):

- a. *Integrering* Med integrering avses i första hand ett nära samarbete med akademins institutioner och fakulteter.
- b. *Kvalitetsutveckling* Kvaliteten i tjänsterna utvecklas genom en kontinuerlig utvärdering av arbetsprocesserna och resultaten. Särskild vikt läggs vid personalens kompetenshöjning.
- c. *Internationalisering* Genom internationaliseringen utökas kursutbudet och blir mångsidigare, samtidigt som det utgör en grund för kompetenshöjning även för lärare och övrig personal.
- d. *Pedagogisk utveckling* En viktig framgångsfaktor är utbildningens inramning och pedagogiska design. Fortbildningscentralen strävar till en kontinuerlig förbättring av inlärningsförutsättningarna för de studerande. Inom detta utvecklingsarbete har utnyttjandet av undervisningsteknologi högsta prioritet.
- e. *Extern finansiering* För att verksamheten skall utvecklas bör ekonomin tryggas. En utvidgning av den externa finansieringen är nödvändig och detta innebär att Fortbildningscentralen är inriktad på ett marknadsorienterat arbetssätt. Speciellt beaktas den roll Fortbildningscentralen kan ha inom ramen för EU- och strukturfondsprogram och projekt. Den universitetsbaserade vuxenutbildningens samhällseliga roll är likväl den centrala utgångspunkten för verksamheten.

Ur det öppna universitetets synvinkel har såväl integreringen som kvalitetsutvecklingen (inkluderande den pedagogiska utvecklingen) speciellt stor betydelse för verksamheten.

3. Beskriv vilken betydelse den öppna universitetsundervisningen och det livslånga lärandet har i ert universitet. På vilket sätt genomförs principen om livslångt lärande i praktiken?

Det livslånga lärandets betydelse vid akademien framgår i ovan nämnda verksamhets- och ekonomiplan 2002-2005. I punkt 1.4 Vuxenutbildning/ 1) Livslångt lärande sägs

"**Det övergripande målet** med ÅA:s vuxenutbildning, är att skapa förutsättningar för livslångt lärande för akademiskt utbildade och andra intresserade av akademisk utbildning. Denna utbildning kan ske på olika sätt, som professionell fortbildning, arbetsmarknadspolitisk utbildning eller inom det öppna universitetet".

Principen om livslångt lärande förverkligas bl.a. genom Fortbildningscentralernas vuxenutbildningsverksamhet som inkluderar det öppna universitetet. Två ledande principer styr verksamheten inom det öppna universitetet: öppenhet och motsvarighet. Med öppenhet avses att kurserna skall vara öppna för alla oberoende av grundutbildning. Med motsvarighet avses att kurserna skall a) ha motsvarighet (1=1) inom ÅA:s grundundervisning för magisterexamen eller b) ha en särskild av fakultet utsedd examinator (vanligen tvärvetenskapliga ämnen).

Det öppna universitetet ger intresserade, oberoende av ålder och utbildningsbakgrund, möjlighet att bedriva universitetsstudier. För målmedvetna studerande kan det öppna universitetet utgöra en väg och inkörsport till universitetet och examen (40/60 sv -program). Det öppna universitetets kurser erbjuds runtom i Svenskfinland och är i princip tillgängligt som studieform för var och en. Det öppna universitetet verkar nära de studerande och erbjuder flexibla studieformer och ämnesprogram som passar de vuxnas studieförutsättningar och utbildningsbehov. Genom studievägledning, individuell studieplanering och information hjälper vi intresserade att hitta rätt på utbildnings- och kurskartan.

Självvärdering/Strategiska linjer för den öppna universitetsundervisningen

Styrkeområden:

- + Åbo Akademis uppgift är klart definierad även inom vuxenutbildningen: att tillgodose den svenskspråkiga befolkningens behov av utbildning och att i verksamheten beakta landets tvåspråkighet
- + För närvarande har det öppna universitetet en given plats inom akademien. Antalet grundutbildningsplatser torde inte öka utan tillväxten kan ske bland ungdomar som vill pröva på och förbereda sig för akademiska studier eller yrkesverksamma vuxna som vill utbilda, fortbilda eller "omutbilda" sig
- + Vuxenutbildningsstrategin
- + Principen om det livslånga lärandet ur jämlikhetssynvinkel förverkligas genom att Åbo Akademis öppna universitetet utgör ett förmånligt alternativ (300 mk/läsårsavgift) som gynnar dem som önskar delta i flera kurser
- + En centraliserad koordinering (Fortbildningscentralernas uppgift) som möjliggör ett helhetsansvar för verksamheten.
- + En icke byråkratisk organisering av verksamheten
- + Stort och mångsidigt utbud

Svagheter

- Ingen egentlig öppen universitetsverksamhet inom vissa ämnesområden t.ex. de kemiska och de tekniska områdena
- Verksamheten är uteslutande beroende av institutionernas medvetenhet, engagemang och delaktighet i vuxenutbildningen
- Många ämnen är underbemannade och det kan ibland vara svårt att rekrytera lärare, speciellt till kurser på andra orter än Åbo och Vasa
- Principen om livslångt lärande har inte varit föremål för en grundlig diskussion inom grundutbildningen
- En viss dubbeladministration i.o.m. att det öppna universitetet administreras av två enheter

Utvecklingsbehov

- * Ifall de förslag som framförs i förslaget till ÅA:s Vuxenutbildningsstrategi förverkligas fullt ut, kan det medföra t.o.m. stora förändringar; dels vad gäller fakulteternas uttalade ansvar för (delaktighet och engagemang) vuxenutbildningen inklusive det öppna universitetet, dels vad gäller mottagande av och arrangemangen kring vuxnas möjlighet till examensinriktade studier inom universitetet (flexibla studiearrangemang, koncentrerade, periodiserade kurser, gott stöd och god studiehandledning som bl.a. underlättar för den studerande att minimera den tid som krävs för närvaro på studieorten)
- * Vi kan profilera oss genom god studievägledning och individuell studieplanering på svenska för vuxna
- * Kontinuerligt utveckla distansstudieformerna, speciellt nätbaserad undervisning
- * I mån av möjlighet medverka till att det finns undervisningsmaterial tillgängligt även på svenska samt att ytterligare beakta Ålands särbehov i förhållande till finskspråkigt undervisningsmaterial.

KATEGORIER AV STUDERANDE

4. Vilka kategorier av studerande anser ni vara de viktigaste inom den öppna universitetsundervisningen vid ert universitet och varför?

Traditionellt har det öppna universitetet i första hand riktat sig till vuxna studerande (över 25 år) som önskar utveckla sin kompetens inom ett givet ämnesområde eller som önskar studera för examen. Fr.o.m. medlet av 1990-talet slopades åldergränsen och numera utgör det öppna universitetet även en alternativ studieform för unga studerande.

Olika studerandekategorier i prioritetsordning

a) Den primära målgruppen: Vuxna med någon form av arbetslivserfarenhet

Kan utgöra en rekryteringsbas för ÅA.

Därutöver ett värde i sig (för den enskilda individen) med öppna universitetsstudier (folkbildning, led i det livslånga lärandet o.s.v.)

b) Unga som prövar på universitetsstudier

Kan utgöra en rekryteringsbas för ÅA.

Det öppna universitetet ger möjlighet att pröva på vad universitetstudier är och att utröna vilka ämnen som verkar vara intressanta för ett framtida yrkesval.

c) Examensstuderande som antagits på basen av avlagda 40/60 sv inom det öppna universitetet

Dessa är vanligtvis vuxna som fortsätter sitt förvärvsarbete samtidigt som de studerar aktivt inom det öppna universitetet för att kunna minimera sin närvarotid på studieorten.

d) Examensstuderande som fått arbete under studietiden

Det öppna universitetet som erbjuder kurser på kvällstid, veckoslut eller över nätet kan utgöra deras enda möjlighet att slutföra sina studier.

e) Examensstuderande på studieorten.

Får delta om det finns plats. Dessa studerande söker vanligen ett flexibla studiesystem eller specialkurser, som inte erbjuds inom den ordinarie undervisningen

5. Två stora grupper deltar i den öppna undervisningen: ungdomar som förbereder sig för universitetsstudier och vuxna som redan är verksamma i förvärvslivet. Beskriv vilken betydelse dessa två grupper har i er öppna universitetsundervisning. Ange gruppernas betydelse i procent utgående från verksamhetens omfattning och vikt (t.ex. unga 30/övriga 70).

Vi uppskattar att andelen unga som förbereder sig för universitetsstudier uppgår till ca 20%. Det är svårt att uttala sig om vilka av de unga studerande som de facto förbereder sig för universitetsstudier. Det kan även vara fråga om personer som studerar inom det öppna universitetet vid sidan om en ev. yrkesexamen/yrkeshögskoleexamen eller som bara annars vill pröva på universitetsstudier i anslutning t.ex. till kvällskurser vid en folkhögskola eller via ett sommaruniversitet.

Den traditionella målgruppen (vuxna över 25 år) utgör fortsättningsvis det öppna universitetets primära målgrupp. 55% av de studerande under år 2000 var 25 år eller äldre.

6. Vilken roll spelar de äldres universitet i denna helhet? Hur är det organiserat och vilka resurser har det?

Vi har ingen särskild seniorverksamhet. I Åbo arrangeras öppna föreläsningar inom ramen för "Akademicaféet". Dessa föreläsningar har varit attraktiva för förhållandevis "mogna" deltagare.

Självvärdering/Kategorier av studerande

Styrkeområden

- + Deltagare från hela Svenskfinland
- + Det öppna universitetet ger studerande med vitt skilda motiv för studier möjlighet att studera. Motiven kan variera t.ex. ett allmänt intresse för ämnet/kursen, egen utveckling, fortbildning eller målmedvetna studier för examen
- + Det öppna universitet kan utgöra ett pedagogiskt och tidsmässigt alternativ för inskrivna inom grundutbildningen
- + Ett förmånligt alternativ som är ägnat att öka intresset för att pröva på universitetsstudier och en prissättning som gynnar studerande som deltar i många kurser.
- + Det att studerandegruppen vanligen är heterogen (ingår såväl vuxna yrkesarbetande som unga examensstuderande) kan i själva undervisningssituationen vara såväl berikande som utmanande för läraren

Svagheter

- För många avbrytare i icke-kompetensgivande ämnen
- Ibland för många unga examensstuderande i relation till andelen vuxenstuderande inom vissa ämnen
- Ingen egentlig seniorverksamhet

Utvecklingsbehov

- * Studievägledning och information riktad till de olika kategorierna och samarbetsparterna
- * Utvecklad individuell studieplanering/handledning
- * Öka andelen vuxna studerande

- * Aktivt bidra till ÅA-rekryteringen genom ett planerligt utbud i förhållande till "ÖPU-leden" (speciellt på områden som annars har svårt att rekrytera studerande)
- * Det öppna universitetet kan mer strategiskt användas som ett medel för att förhindra avbrytare i slutskedet av sina studier
- * Heterogena studerandegrupper ställer stora krav på kursuppläggningsen
- * Fortsatt utveckling av arbetsformerna så att deltagarna i heterogena studerandegrupper kan välja arbetssätt som passar dem
- * Fortsatt virtualisering och även på annat sätt ökad tillgänglighet oberoende av kategori och boningsort

ÖPPENHETEN I UNDERVISNINGEN

7. Vilka slags kriterier används vid antagningen av studerande? Hur sker antagningen?

Alla som inte är inskrivna för examensstudier vid ÅA **antas i anmälningssordning**. Om utrymme finns på kursen antas även ÅA-examensstuderande och då i inbördes anmälningssordning.

Finns förkunskapskrav (t.ex. om kursen är en fortsättningskurs) bör dessa krav först uppfyllas. I vissa fall krävs endast "motsvarande" kunskaper och då kan arbetserfarenhet ersätta grundkurskravet. Studieveckor ges däremot inte för arbetserfarenhet.

8. Har någon viss grupp av studerande givits företräde vid antagningen antingen i hela den öppna universitetsundervisningen eller på enskilda kurser? Försöker man med annonsering och annan marknadsföring medvetet öka vissa gruppers andel? Är det i praktiken så att vissa grupper har företräde (ge exempel på sådana tillvägagångssätt)?

Vi följer principen "öppet för alla" inom hela det öppna universitetet men vuxenstuderande ges företräde framom ÅA-examensstuderande. Vanligen ryms alla intresserade med.

I och med att flera kurser blir nätbaserade begränsas deltagarantalet till ca 20-30 personer per kurs. Vuxenstuderandes förtur kommer härigenom att synliggöras på ett annat sätt.

Marknadsföringen sker genom tidningsannonser, reportage i massmedia, landsomfattande kurskatalog, egna hemsidor på Intranet, genom SUVI (Suomen virtuaalinen avoin yliopisto) samt direktutskick (per e-post samt traditionell post) till tidigare kursdeltagare och övriga presumtiva målgrupper. Genom aktiv marknadsföring utanför universitetet försöker vi nå icke-inskrivna studerande.

Undantag: Inom enskilda kurser i anslutning till den utlokaliserade lärarutbildningen i södra Finland har en given grupp getts företräde. Exempelvis speciallärarstuderande hade företräde till grundstudier i specialpedagogik inom det öppna universitetet i samarbete med Helsingfors Arbis. Grundstudierna arrangerades för att stöda den utlokaliserade utbildningen.

9. Har det växande antalet unga studerande minskat andra gruppers deltagande? Hur mycket?

Nej, inte som helhet, eftersom vuxenstuderande fortsättningsvis ges företräde och unga studerande fyller ut gruppen. Därutöver försöker vi kontinuerligt genom utvecklingsprojekt hitta pedagogiska lösningar när det gäller upplägg/innehåll/form som lämpar sig mer för vuxna i arbetslivet.

Självvärdering/Öppenheten i undervisningen

Styrkeområden

- + Vi behöver ej gallra bort deltagare utan vanligen ryms alla intresserade med
- + Heterogeniteten i utbildningsbehov och erfarenhetsbakgrund berikar inlärningsmiljön

Svagheter

- Heterogena grupper kan göra det svårt för läraren att hitta "nivån" i undervisningen
- Det finns deltagare som inte ännu har tillräcklig kunskapsbas för universitetsstudier t.ex. svårigheter med kurslitteratur på engelska eller inte har förmåga till akademiskt skrivande och rapportering
- Tvärvetenskapliga helheter på universitetsorten är vanligen populära bland de ordinarie examenstuderande. Fastän vuxna har förtur tenderar de ordinarie studerande att i antal dominera kurserna. Studieovana vuxna kan i sådana kurser känna att de inte klarar av studierna på samma sätt och kan avbryta.

Utvecklingsbehov

- * Att hitta sätt att ge vuxna med mindre grundutbildning färdighet att kunna genomföra universitetsstudier t.ex. genom specialkurser i engelska, i akademiskt skrivande m.m. Eftersom behovet av dessa kunskaper är utspritt och deltagarna på en ort inte kan bilda egna tillräckligt stora grupper, gäller det att utveckla nätkurser.
- * Vi behöver tillämpa alla tänkbara modeller och alternativ för att kunna erbjuda ett brett utbud till den finlandssvenska målgruppen bl.a. kunde vi erbjuda mer branschorienterade helheter
- * Bör utredas närmare vilka orsakerna är till att man avbryter sina öppna universitetsstudier
- * På lång sikt, med ökat antal nätkurser där man kan studera oberoende av tid och plats, framstår det som onödigt att upprätthålla konstruerade gränser mellan vuxenstuderande och ordinarie studerande, mellan sommar- och vinterverksamhet, mellan utbud i norr och söder.

SAMARBETET MELLAN DEN ÖPPNA UNIVERSITETSUNDERVISNINGEN OCH UNIVERSITETET I ÖVRIGT

10. Beskriv samarbetet mellan den öppna universitetsundervisningen och universitetet i övrigt. Vilka är de viktigaste samarbetsinstanserna inom universitetet? Vad fungerar bra - vad förorsakar spänningar?

Vuxenutbildningen har stöd i ÅA:s ledning medan direkta kontakter sker i huvudsak i frågor som berör policy, strategi och ekonomi. Ett av de viktigaste tillfällena under året är resultatförhandlingarna som ger

möjlighet att såväl informera om som att diskutera problem och frågeställningar i anslutning till verksamheten.

Åbo Akademi har ett öppet universitet med fakultetsrelaterad ämnesfördelning d.v.s. Fortbildningscentralen vid Österbottens högskola administrerar ämnen som hänför sig till Vasa fakulteterna medan Fortbildningscentralen vid Åbo Akademi handhar ämnen som hänför sig till Åbo fakulteterna. Den fakultetsrelaterade ämnesfördelningen har varit en naturlig ämnesfördelning och har fungerat bra med tanke på närheten till ämnena och institutionerna samt även närvaron i olika regioner. Enheterna "konkurrerar" dock i realiteten om budgetmedel, samarbetsparter, studerande och vissa likartade ämnen som finns företrädda på båda orterna. Dessa frågor har kunnat lösas tack vare ett gott samarbete mellan planerarna i Vasa och Åbo. De strukturella problemen inkluderande en viss dubbeladministration kvarstår dock.

Åbo Akademis öppna universitet är m.a.o. en verksamhetsform som utåt sett är ett öppet universitet men som administreras av två inbördes "konkurrerande" och separat resultatansvariga fortbildningscentraler. Ur fortbildningscentralernas synvinkel är det öppna universitetet endast en av flera verksamhetsformer. När fortbildningscentralerna marknadsför, utvecklar och koordinerar sin egen verksamhet så kan det tidvis förorsaka en spänning och svår balansgång i det att man beaktar endast den del av det öppna universitetet som hänför sig till den aktuella fortbildningscentralen .

I själva verksamheten är de viktigaste samarbetsinstanserna fakulteter, institutioner, ämnesgrupper och enskilda lärare. Vi samarbetar på alla nivåer.

Samarbetet fungerar olika från instans till instans. En del fakulteter och institutioner upplever vuxenutbildningen som ett värdefullt komplement till grundutbildningen. Det öppna universitetet kan skapa grunden för ett intresse för fortsatta studier och sprida kunskap till yrkesverksamma vuxna.

Andra upplever vuxenutbildningen och det öppna universitetet som ett extra arbete utöver sin huvudsakliga uppgift och därmed tärande på lärarresurserna.

I respektive Fortbildningscentralens direktion finns utsedda representanter från varje fakultet.

Virtualiseringen verkar bidra till att skillnaden mellan vuxenutbildning och ordinarie utbildning minskar – i.o.m. virtualiseringen verkar institutionerna se det som naturligt att kurserna erbjuds såväl inom det öppna universitetet som inom den ordinarie undervisningen.

Ytterligare bör nämnas ett gott samarbete med Åbo Akademis bibliotek (ÅAB). Studerande inom det öppna universitetet har möjlighet att låna eller fjärlåna (från ÅAB) kurslitteratur vid de lokala biblioteken.

Under de senaste åren har ÅAB inom ramen för sin budget reserverat 20.000 mk för inköp av kurslitteratur till kurser arrangerade inom ramen för det öppna universitetet.

11. Hur samordnas den öppna undervisningen och grundundervisningen i praktiken? På vilket sätt väljs samarbetsobjekten ut? Varför bedrivs samarbete just i dessa ämnen? Beskriv olika samarbetsmodeller.

Initiativtagare till ett samarbetsprojekt eller önskemål om samordning kan relateras till någon av nedanstående utgångspunkter. En del av samarbetsmodellerna beskrivs under punkt 20.

a) Fältets efterfrågan /samarbetsparternas anhållan

Det öppna universitetet marknadsför (januari/februari) helheter, linjer, ämnen och intressanta kurser d.v.s. ett möjligt kursutbud. Inom mars anhåller samarbetsparten om kurs/helhet för inkommande läsår. Vanligen har de regionala arrangörerna gjort någon form av behovsanalys samt regional samplanering innan de kommer in med en anhållan om kurser/ämnen.

Under april/maj kontaktar Fortbildningscentralerna respektive fakultet/institution för diskussioner ang. kurser, lärare. I Åbo godkänner respektive ämnesexaminator kursplanerna (inkl. lärare, omfattning och form) som fastställs av FC:s direktion i juni. I Vasa tar respektive fakultet ställning till kursplanerna.

b) Institutionens idé och/eller FCs initiativ:

- Tar fasta på det aktuella genom anordnande av nya specialkurser
- T.ex. nya innovativa helheter, vanligen tvärvetenskapliga studier eller helheter speciellt skapade som biämnena och eftertraktade av vuxna. Vissa tvärvetenskapliga helheter erbjuds endast via det öppna universitetet
- Virtualisering av ämnen (ökande intresse från institutionernas sida)

*c) Institutioner/ämnen som önskar skapa en grund för sitt ämne ute i regionerna**d) En enskild universitetslärare som önskar hålla kontakten ut till samhället och vuxna i förvärvslivet***12. En växande del av examensstuderandena har deltagit i den öppna undervisningen. Används den öppna universitetsundervisningen systematiskt som ett redskap för att rekrytera studerande till universitetet?**

Inom fortbildningscentralen har en medveten satsning gjorts för att erbjuda s.k. 40 och 60 sv linjer. Utbudet i regionerna samplaneras över en tre-fyraårsperiod för att passa in i 60 sv linjer (merkantil, samhällsvetenskaplig, humanistisk eller teologisk linje) samt 40 sv Rättsnotarieprogram. Studievägledaren gör vid behov upp individuella studieplaner utgående från dessa linjer.

Bäst har rekryteringen lyckats när det gäller

- Allmän teologi 60 sv (10 personer antagits till fakulteten efter avlagda 60 sv inom det öppna universitetet 1999-2000)
- Rättsnotarieprogram 40 sv (11 personer antagits till fakulteten efter avlagda 40 sv inom det öppna universitetet 1998-2000)
- Under motsvarande period har två personer antagits till ESF och en till HF.
- Det öppna universitetet har även använts för att anordna kompletterande studier för barnträdgårdslärare/socialpedagoger som önskar avlägga PeK-examen
- Pedagogik 15 sv är i praktiken en grund för "pedagogiska studier för lärare, 35 sv" och räknas till godo inom lärarstudierna.

Inom marknadsföringen i anslutning till grundutbildningen har inte den s.k. ÖPU-leden lyfts fram på ett synligt sätt (man nämner ÖPU-leden närmast som ett undantag i stället för att marknadsföra denna som en möjlighet).

Grundregeln för antagning på basen av avlagda studieveckor inom det öppna universitetet har i examensstadgan för Åbo Akademi fastställts till minst 60 sv (40 sv för lägre högskoleexamen). Därutöver har respektive fakultet kompletterat antagningskriterierna med t. ex. obligatoriska urvalsprov (ESF), fastställda kvoter för antagning o.s.v. År 1999 och 2000 antogs 12 personer per år till akademien på basen

av studier inom det öppna universitetet, medan målsättning var att 20 personer i medeltal per år skulle antas.

I resultatavtalet mellan Åbo Akademi och Undervisningsministeriet för åren 2001-2003 anges i anslutning till den öppna universitetsundervisningen att antalet studerande som årligen antas till examensstudier på basis av studier inom den öppna universitetsundervisningen är i medeltal 40.

Ett förslag till ändring av examensstadgan för Åbo Akademi kommer upp till behandling i ÅA:s styrelse i oktober. Enligt förslaget skall respektive fakultetsråd bestämma för varje utbildning vilket omfång och innehåll i studierna vid öppna universitetet som ger behörighet för studier vid ÅA. Går förslaget igenom i ÅA:s styrelse ger detta möjlighet för respektive fakultet att ugående från den rådande studerandesituationen vid fakulteten mer systematiskt använda det öppna universitetet som redskap för rekryteringen till Åbo Akademi.

Det öppna universitetet kan även utgöra en indirekt marknadsförings-/rekryteringskanal. Många studerande som antas den vanliga vägen (d.v.s. ej i "ÖPU kvoten") har avlagt studieveckor inom det öppna universitetet när de kommer till ÅA.

Självvärdering/Samarbetet mellan den öppna universitetsundervisningen och universitetet i övrigt

Styrkeområden

- + Det öppna universitetet utgör ett komplement till grundutbildningen. Det öppna universitetet stärker mångfalden i utbudet och ger en influens utifrån via yrkesverksamma vuxna studerande.
- + Det öppna universitetet öppnar ett fönster mot samhället både för lärare och studerande
- + De institutioner som deltar i det öppna universitetets verksamhet är vanligen positivt inställda till samarbetet, de som är negativt inställda eller har för små lärarresurser avstår från samarbetet.
- + Öppna universitetet utgör en pedagogisk utvecklingsarena från vilken flexibla metoder och alternativa modeller även införs i grundundervisningen
- + Allt fler institutioner är intresserade av att vara med och delta i utvecklingsarbetet speciellt när det gäller virtualiseringen. Universitetet som helhet kan dra nytta av de erfarenheter som det öppna universitetet har fått genom virtualiseringen.
- + Yngre lärare/forskare vid universitetet får pedagogisk fortbildning och tilläggsfinansiering genom att undervisa inom det öppna universitetet
- + Nya biämnen och intressanta specialkurser har genom samarbete med fakulteter och institutioner kunnat upptas i kursutbudet. Dessa kurser/ämnen utgör ett tidsmässigt och/eller pedagogiskt alternativ för de ordinarie studerande eftersom de vuxna som har förtur ofta inte fyller kursen.

Svagheter

- Det att vuxenutbildningen utgör ett eget ansvarsområde inom universitetet beaktas inte av alla samarbetsinstanser inom ÅA
- Resultatansvarsmodellen för finansiering av utbildning inom universiteten skapar spänningar både internt och nationellt
- En viss brist på förståelse bland unga ordinarie studerande och vissa administratörer gentemot vuxenstuderande som antagits via 40/60 sv leden kan skönjas. Vuxenstuderande har vanligen behov av

flexibla lösningar och individuellt stöd som skiljer sig från den service man ger till unga, nyligen utdimitterade studenter.

- I frågor som rör studievägledning, studieinformation och administration ger inte alltid berörda parter (på fakultet, institution, studiebyrå och FC) enhetlig information.

Utvecklingsbehov

* Att arbeta vidare på en gemensam vuxenutbildningsstrategi, och medvetandegöra vuxenutbildningens betydelse vid universitetet

* Att ständigt utveckla samarbetsformerna till ömsesidig nytta

* Att utreda hur och arbeta för att antalet studerande som antas genom ÖPU-leden uppgår till i medeltal 40 per år. Satsningen på rekryteringen via det öppna universitetet måste utgå från fakulteternas egna premisser. Behoven, målgruppen och förutsättningarna varierar fakultetsvis. En grundförutsättning är att det finns intresse, möjlighet och förmåga att skapa attraktiva studiehelheter (satsa på innehåll, former, studievägledning, virtualisering och olika former av utlokalisering) som möjliggör att söka in via ÖPU-leden.

* Efter det att den studerande antagits genom ÖPU-leden bör fakulteten vara beredd att (t.ex. tillsammans med FC) ta hand om dem som rekryteras till ÅA genom t.ex. uppgörande av särskilda ”vuxen/25 +” paket (flexibla studiearrangemang, koncentrerade veckoslutskurser, stöd och personlig handledning o.s.v.)

OMVÄRLDEN

13. Beskriv samarbetsarrangemangen utanför universitetet i fråga om den öppna universitetsundervisningen, i synnerhet samarbetsparternas roll, uppgifter och avtalspraxis. Koncentrera er på de viktigaste samarbetsparterna i verksamheten.

Undervisningen erbjuds dels direkt av respektive Fortbildningscentral, dels i samarbete med svenskspråkiga utbildningsinstitutioner runt om i Svenskfinland.

Avtal har slutits med 46 samarbetsparter. Dessa är folkhögskolor, arbetar- och medborgarinstitut, sommaruniversitet, Ålands högskola samt svenskspråkiga yrkeshögskolor. Ett löpande avtal (6 månaders uppsägningstid) ger de viktigaste administrativa reglerna för samarbetet.

Avtalsparterna anhåller läsårsvis om att få arrangera kurser inom ramen för det öppna universitetet.

Anhållan skall vara Fortbildningscentralen tillhanda senast 31 mars (sommarverksamhet 31 december).

Fortbildningscentralen koordinerar, planerar, engagerar lärare, diskuterar upplägg med fakultet/institution, gör upp kursplan samt ser till att godkännande erhålls samt informerar genom WWW och kurskatalog om kursutbudet. Fortbildningscentralen ger tutorutbildning till nya tutorer på flerforms- och nätkurser, ger pedagogisk hjälp till lärarna i form av kortkurser eller skriftligt stödmaterial samt ger studievägledning till studerande.

Samarbetsparten utreder utbildningsbehov, anhåller om kurs, bekostar den utlokaliserade undervisningen (undervisning, resor logi och dagtraktamenten) samt handhar de praktiska arrangemangen i anslutning till kursen.

Fortbildningscentralerna uppbär en läsårsavgift på 300 mk, oberoende av antal kurser, direkt av den studerande (postgiroblankett i anslutning till deltagarblanketten). Avgiftsfrågan är föremål för en diskussion bl.a. i FC:s direktion och är under beredning. Beslut i avgiftsfrågan torde fattas under hösten.

Samarbetsparten uppbär ytterligare egna avgifter av den studerande. I avtalet sägs att avgifterna skall hållas på en "rimlig" nivå. Samarbetspartens avgifter varierar från 200 mk läsårsavgift till 100 mk/sv.

I Rektorsbeslut (1997) har undervisningen i samarbete med yrkeshögskolorna inom det öppna universitetet begränsats till kurser på grundstudienivå (approbatur).

14. Har ett sommaruniversitet verksamt på en universitetsort en annan roll än andra samarbetsparter - och i så fall hur? På vilket sätt har dess roll förändrats under de senaste åren?

Sommaruniversitetet har traditionsenligt haft en annan roll och har närmast tidigare räknats som ÅA:s sommarverksamhet. Tidigare anslog ÅA medel för sommarverksamhet (medel för undervisning, resor och dagtraktamenten). Numera subventionerar FC undervisningen med en närmast symbolisk summa och dessa medel används vanligen för uttryckligen överenskomna kurser. FC/ÅA har numera egen sommarverksamhet i Åbo (samt genom nätkurser till hela landet) vilket gör att koordineringen av sommarkursutbudet framstår som ännu viktigare.

Vasa sommaruniversitets roll har förändrats i och med att FC/ÖH blev en självständig inrättning som anordnar öppen universitetsundervisning i egna ämnen lokalt. Vasa sommaruniversitet spelar dock en betydande roll då det gäller att öka utbudet av studier genom att erbjuda ämnen/kurser från andra universitet i regionen.

Hangö sommaruniversitet har aktivt gått in för att stöda undantagsutbildningen för lärare i Nyland. Såväl Hangö som Vasa sommaruniversitet kan ha en viktig roll när det gäller kurser på ämnes-/cum laude nivå som vanligen inte kan arrangeras i regionerna p.g.a. ett för litet underlag på vinterhalvåret. Ålands högskola fungerar under andra premisser med aktiv verksamhet året om, vilket gör det möjligt för ålänningar att på sin hemort studera också större helheter målmedvetet.

15. Nämn de mest centrala konkurrenterna till den öppna universitetsundervisningen. Beskriv konkurrenssituationen.

Yrkeshögskolorna

- Speciellt inom hälso- och socialsektorn har samhälls- och vårdvetenskapliga ämnen samma studerandemålgrupper som yrkeshögskolorna

På Åland främst universitetskurser som tas in från Sverige

16. På vilket sätt kan undervisningsministeriet (den allmänna styrningen och anslagsstyrningen, kalkylmodellen, statistik- och utvärderingspraxis) inverka på verksamheten i praktiken? Om

undervisningsministeriet skulle utfärda allmänna anvisningar för den öppna universitetsundervisningen, vad borde de då innehålla?

När UVM gick in för att använda måttet "Kalkylerad heltidsstudieplats" som beräkningsgrund för anslagsfördelningen anförde man bl.a. som argument (förutom jämförbarhet, entydighet och tillförlitlighet) att detta var ett utbildningspolitiskt ställningstagande. Det öppna universitetet tilldelas resurser utgående från att man **bereder så många som möjligt möjlighet till** universitetsstudier. Därför är även basen i modellen antal studerande som inleder sina studier på helheten. Se exempel a) nedan

Fr.o.m. innevarande år önskar UVM att universitetet rapporterar resultaten genom den s.k. SUVI-databasen (och inte som tidigare direkt till KOTA-databasen). I de tekniska diskussioner som förts inom det s.k. SUVI-teamet har det framkommit att man inte på elektronisk väg kan rapportera kalkylerade heltidsstudieplatser enligt ovanstående modell. I stället önskar SUVI-teamet att universitetet redovisar **deltagarna per kurs**. Se exempel b) nedan

M.a.o. från att tidigare har sagt att man väljer resultatmåttet kalkylerad heltidsstudieplats för att visa hur många som bereds möjlighet att studera på studiehelheten önskar man nu ändra detta till hur många som de facto deltar i respektive kurs. Måttet är i och för sig klart, redigt och lätt att räkna.

EXEMPEL

a) Kalkylerad heltidsstudieplats uträknas enligt följande:

Antal studerande som inleder kurshelhet x kurshelhets studieveckor
35 sv (konstant)

T.ex. 40 studerande inleder sina studier på delkurs I i Pedagogik/Allmän teologi 15 sv
Helhetens kalkylerade heltidsstudieplats räknas m.a.o. $\frac{40 \times 15 \text{ sv}}{35 \text{ sv}} = \text{summa } 17$

b) Ovanstående helhet består förslagsvis av tre kurser á 5 sv. På första delkursen deltar 40 personer på andra 30 personer och på tredje 20 personer.

40 deltar x 5 sv	30 deltar x 5 sv	20 deltar x 5 sv	
----- = 5,7	----- = 4,3	----- = 2,9	summa 12,9
35 sv	35 sv	35 sv	

Varje kalkylerade studieplats gav senaste år uppskattningsvis 3.800 mk. Ovanstående exempel a) d.v.s. den tidigare gällande modellen ger en resultatresurs på 64.600 mk. Motsvarande helhet enligt uträkning i exempel b) ger en resultatresurs på 49.020 mk. Trots samma definition och utan officiellt ändrat ställningstagande har beräkningsgrunden ändrats till att man för samma helhet nu får minskade resurser med 15.580 mk (30-50 undervisningstimmar beroende på lärarens kompetens)

Inverkan i praktiken

- Vi får mindre resurser för att utföra samma sak p.g.a. av att man numera de facto beaktar avbrytarna på en helhet. Att erbjuda helheten kostar detsamma som tidigare eftersom undervisningskostnaderna i traditionell undervisning väldigt sällan är relaterade till antalet studerande.
- Vi bör överväga huruvida vi har råd att erbjuda helheter av omfattningen 20 sv eller mer. Avbrytarprocenten på icke-kompetensgivande ämnen (samhällsvetenskapliga, ekonomiska och humanistiska ämnen) är vanligen ganska stor. Rättsnotarieprogrammet är på 40 sv: kan vi bekosta så stora

helheter i framtiden? Alla kurser som ingår i detta program har konstanta kostnader oberoende av om deltagarantalet är litet eller stort.

- Finns det en risk för att vi går in och erbjuder enstaka populära kurser som drar många studerande och ger en stor resultatresurs framom ett helhetsutbud som understöder målmedvetna studier?
- De pedagogiska vetenskaperna är vanligen kompetensgivande och har inte lika stor avbrytarprocent. Därför torde det nya räknesättet inte inverka lika mycket på resultatresursen inom de pedagogiska vetenskaperna.

UVM bör utfärda allmänna anvisningar när det gäller grunderna för resurstilldelningen

- a) Vilket mål har UVM med det mått de använder/vilket utbildningspolitiska ställningstagande understöds
- b) Hur rimmar målet i teorin med de konsekvenser det medför i praktiken
- c) Definitioner och rapportering av resultat som underlag för resurstilldelning skall vara så entydiga att de inte kan missförstås.
- d) Grunderna och rapporteringssätten för resurstilldelning bör inte ändras under pågående avtalsperiod.

Självvärdering/Omvärlden

Styrkeområden

- + ÅA:s öppna universitet har ett heltäckande nätverk med gott samarbete i hela Svenskfinland. Det öppna universitetet finns nära den studerande och utvecklar ständigt flexibla studieformer
- + Det öppna universitetet är i dag ett vedertaget, känt begrepp

Svagheter

- Förändringar i UVM:s kalkylmodell utgör just nu ett osäkerhetsmoment för den framtida planeringen

Utvecklingsbehov

- * Avtalen med samarbetsparterna borde förnyas och moderniseras
- * Vi bör utreda vad som är "rimlig nivå" i samarbetsparternas avgifter
- * UVM bör klargöra vilka regler och beräkningsgrunder som skall gälla för resurstilldelningen och vilket mål man vill uppnå med de mått man uppställt.
- * Vi bör utreda hur utbudet av virtualiserade kurser arrangerade av Fortbildningscentralen påverkar underlaget för våra samarbetsparter i regionerna.

KVALITETEN PÅ UNDERVISNINGEN OCH LÄRANDET

17. Hur sker kvalitetssäkringen i undervisningen och inläringen? Hur utvärderas undervisningen och inläringen? Används ett kvalitetssystem som täcker hela verksamheten?

Det öppna universitetet följer de allmänna kvalitetssystem och rutiner som gäller för alla kurser vid Åbo Akademi. Examinator ansvarar för val av lärare och är en garanti för kvaliteten. Kontinuerlig utvärdering av undervisningen sker genom studerande och lärare samt samarbetsparter.

FC har ett pågående "Kvalitetsprojekt" i vilket ett flertal av FC:s anställda deltar. Projektet pågår ännu denna höst och efter det torde vi kunna börja arbeta planenligt för kvalitetssäkring på flera nivåer.

För tillfället kan vi notera följande sätt att garantera kvaliteten på olika nivåer:

Planerarens introducering i arbetet

- När en ny ämnesplanerare utses bör det finnas en uttalad mentor ("Handledning av planeraren i jobbet")

Kontakten till lokalarrangören

- En utarbetad Samarbetsguide ger rekommendationer för samarbetet och det praktiska arbetet
- Utvärdering med läraren om samarbetsparternas service görs i slutet av hösten/våren

Kontakten till lärare

- "Tack för att du ställer upp" lärarbrev
- Pedagogiskt stödmaterial för alla lärare (examinationsguide, aktiverande metoder-guide)
- Kursledarens lärarbrev (modellbrev finns)

Kontakten till studerande

- "Välkommen på kurs"-brev/e-post
- En Studieguide utarbetas (i alla kurser)

Pedagogisk utveckling

- Kursledare och lärare diskuterar kursens arbetsformer och utvecklar dem tillsammans (speciellt med ny lärare)
- Skriftligt stödmaterial ges till läraren
- Kortkurser för lärare inom det öppna universitetet

Inlärnigen utvärderas genom examination av olika slag.

Kursens kvalitet utvärderas genom kursutvärdering

- Efter avslutad kurs/modeller och anvisningar finns på Intranet
- Under pågående kurs och efter avslutad kurs med tutor/diskussioner
- Efter avslutad flerforms- eller nätkurs utvärderingsdiskussion med berörda lärare och institution

18. I vilka väsentliga delar skiljer sig genomförandet av den öppna universitetsundervisningen från genomförandet av grundundervisningen? På vilket sätt skiljer sig undervisningspersonalen inom den öppna universitetsundervisningen och grundundervisningen från varandra?

Den öppna universitetsundervisningen skiljer sig främst genom arbetsformerna, som i större utsträckning är vuxenpedagogiskt anpassade, exempelvis distans- och flerformsundervisning med självständigt arbete.

Undervisningspersonalen är till ca 50 % den samma som inom grundundervisningen

I den ordinarie undervisningen genomför läraren ofta undervisningen helt på egen hand, medan planeringen av kursens genomförande inom det öppna universitetet görs tillsammans med planeraren. Den studerande får också mera kringsservice och studiehandledning av kursledaren i skriftlig form.

19. Beskriv aktörer och praxis inom studiehandledningen.

Fortbildningscentralen vid Åbo Akademi

Studievägledaren (deltidsanställd) ger studiehandledning, information och stöd för individuell studieplanering. Studievägledaren reser till regionerna och har mottagning, information och studievägledning i regionen enligt önskemål.

Öppna universitetets avdelningssekreterare (informations- och registeransvarig) ger allmän information och vid behov även studievägledning.

Studiehandledning i alla kurs- och ämnesspecifika frågor ges av kursledaren/planeraren och i mån av möjlighet av den lokala kursarrangören.

Vid behov ger respektive fakultets studiesekreterare tilläggsinformation.

Fortbildningscentralen vid Österbottens högskola

Planerarna handhar vid sidan om planeringen även studiehandledningen.

Vid behov ger respektive fakultets studiesekreterare tilläggsinformation

Självvärdering/Kvaliteten på undervisningen och lärandet

Styrkeområden

+ Respektive planerare har ett eller två ämnen som sitt s.k. utvecklingsämne och inom detta ämne skall planeraren arbeta för att höja kvaliteten i utbildningen samt ytterligare delta i det pågående virtualiseringsarbetet.

+ I och med kvalitetsprojektet har FC kunnat satsa resurser på att utveckla pedagogiken, utbilda lärare m.m.

+ Virtualiseringen leder till allmän pedagogisk utveckling .

+ Undervisningspersonalen uppskattar att undervisa vuxna studerande

Svagheter

- Ur den studerandes synvinkel kan det vara svårt att veta när man skall vända sig till

Fortbildningscentralen i Vasa och när man skall vända sig till Fortbildningscentralen i Åbo.

- Ett fungerande mentorssystem för nya planerare saknas.

Utvecklingsbehov

* Kvalitetssäkringen kommer fortsättningsvis att utvecklas

* Mentorssystem för nya planerare skall utvecklas

* Inom studiehandledningen kunde ytterligare satsningar göras

* Nätstudievägledningen skall utvecklas under året (bl.a. uppgörande av individuella studieplaner, FAQ)

* ÅA:s satsning på universitetspedagogik ger återverkningar på lärarnas kompetens och därigenom på den öppna universitetsundervisningen

* Utbildning i studiehandledning även för de lokala samarbetsparterna

FORSKNINGS- OCH UTVECKLINGSARBETE

20. Presentera de viktigaste innovationerna (1-3 st) som utvecklats i samband med den öppna universitetsundervisningen. (Hur tog innovationen sin början, vad utgör kärnan i den, hur utnyttjas den i universitetet? Längd ½ A4)

a) Undervisningsformer med hjälp av distansöverbyggande metoder

Nätbaserad undervisning, undervisning med hjälp av videokonferens samt radiokurser

Virtualiseringen, utvecklingen av nätbaserade kurser, tog sin början inom det öppna universitetet och för tillfället pågår nätbaserade utvecklingsprojekt i samarbete med/eller inom det öppna universitetet inom följande ämnesområden:

Allmän teologi (60 sv)

Ekonomisk geografi (15 sv)

Folkloristik (20 sv)

Företagets organisation och ledning (5-10 sv)

Informationsförvaltning (20 sv)

Interkulturell kommunikation (10-20 sv)

Konstvetenskap (20 sv)

Kvinnovetenskap (ca 12 sv)

Miljökunskap (ca 10 sv)

Pedagogik (15 sv)

Psykologi (10 sv)

Redovisning (15 sv)

Rättsvetenskap (10-20 sv)

Sociologi (12 sv)

Svenska (5-10 sv)

Tyska (2,5-5 sv)

De kurser som utvecklats inom det öppna universitetet kan erbjudas inom den ordinarie undervisningen. Erfarenheter och stöd (skriftligt material, handledning av lärare) som utvecklats för det öppna universitetets kurser kan användas inom virtualiseringen av ordinarie kurser.

Undervisning förmedlad till regionerna med hjälp av videokonferens har använts de senaste tio åren speciellt inom grundstudier (t.ex. i konstvetenskap) genom undervisning till flera orter samtidigt men även på ämnesstudienivå t.ex. för seminariehandledning/introduktion inom rättsvetenskapen (till Österbotten) från Åbo. För tillfället pågår ett samarbete med det s.k. Cygnus-nätverket i ämnet ekonomisk geografi. I Cygnus-nätverket ingår samarbetsparter från Nykarleby, Vasa, Närpes och Pargas.

Radiokurser har utarbetats inom miljökunskap, rättsvetenskap, kvinnovetenskap, utvecklingspsykologi och barnpedagogik i samarbete med Distansakademien vid Rundradion. Därutöver har Akademicaféet i Åbo medverkat i fyra olikla programserier. Akademicaféet är varje termin återkommande öppna föreläsningar och diskussioner om aktuella frågeställningar i samhället.

b) Tvärvetenskapliga helheter/ämneslaboratorium

Tvårvetenskapliga/mångvetenskapliga helheter utarbetas i samarbete med fakulteter och institutioner vanligen på FC:s eller enskild lärares initiativ.

Exempel på helheter som fått sin början eller utarbetats i samarbete med det öppna universitetet är

Arbetsplats- och skolpsykologi, 15 sv/15 sv

Barn- och ungdomskultur, 20 sv

British Studies, 20 sv

Europakunskap, 15-35 sv

Flerspråkighetsdidaktik, 15 sv

Interkulturell kommunikation, 15-35 sv

Kultur- och socialantropologi, 20 sv

Kulturmiljöstudier, 20 sv

Mediepedagogik, 15 sv .

Miljökunskap, 15-35 sv

Museipedagogik, 15 sv

Skärgårdskunskap, 20 sv

c) *Finlandssvenska särlösningar*

Finlandssvenskarnas regionala spridning och utbildningsbakgrund har skapat behov av olika särlösningar såväl i utbud som form.

Som några exempel på detta kan nämnas

- Kompletteringsprogram för barnträdgårdslärare som önskar avlägga PeK (ca 400 st) kompletterat med radiokurser.

- Utbud av 60 sv i (inkluderat 25 sv fördjupningskurs på laudaturnivå) i allmän teologi i svenska Österbotten.

- Kontinuerliga Rättsnotarieprogram på 40+5 sv i Svenskfinlands regioner

- Utvecklandet av biämnestudier i psykologi 35 sv. Kurserna utvecklades i samarbete med institutionen för att bättre passa de vuxnas behov av ämneskunskande inom psykologi. Helheten består av 7 moduler på 5 sv av vilka Grundkurs i psykologi 5 sv bör tas som första kurs och Psykologi som vetenskap 5 sv som avslutande kurs. De övriga 5 modulerna kan studeras utan inbördes rangordning.

Biämnestudierna i psykologi har dels tillfredsställt de vuxnas behov av kunskaper i psykologi i yrkeslivet och dels tillfredsställt de ordinarie examensstuderandes behov av biämnestudier i psykologi.

21. Beskriv det internationella samarbetet i samband med den öppna universitetsundervisningen.

Fortbildningscentralen i Åbo har följande internationella samarbete inom det öppna universitetet:

- Baltic University Programme. 13 universitet i Finland deltar, totalt 170 universitet

FC:s andel: kursproduktion samt nätverksutbildning. 3-5 kurser per år

- "European Economic and Social Integration" Jean Monnet, kursproduktion

- "A portrait of Europe" Jean Monnet, kursproduktion

- "Europe and its Citizens" Jean Monnet, kursproduktion

- "BENVIC - Benchmarking of Virtual Campuses" (Socrates)

- "ALPINE"- Adult Learning and Participation in Education (Socrates/Grundtvig)
- Kurser i samarbete med Mångkulturellt fortbildningscentrum (Stockholm) Informationssystem

Fortbildningscentralen vid Österbottens högskola

Det internationella samarbetet har bestått i att FC/ÖH erbjudit studiehelheter från andra universitet för studerande i Finland (Kulturanthropologi i samarbete med Uppsala universitet, Idé- och lärdomshistoria i samarbete med Uleåborgs universitet och Umeå universitet) samt att FC/ÖH anordnat kurser i Sverige (Stora Sköndahl, Sthlm inom vårdvetenskap, kurs inom NITUS-nätverket)

Självvärdering/Forsknings- och utvecklingsarbete

Styrkeområden

- + Behoven i samhället tillvaratas inom det öppna universitetet bl. a. genom utvecklandet av undervisningsformer och nya ämnen samt nya finlandssvenska sÄrlösningar
- + Kvalitetsprojektet, tillsammans med en uttrycklig ekonomisk satsning inom det öppna universitetet, gav utrymme för gediget och omfattande virtualiseringsarbete i starten
- + Erfarenheterna av det öppna universitetets involvering inom Baltic University Programme har hittills varit goda och lärorika.

Svagheter

- I.o.m. att kvalitetsprojektet och resurstilldelningen inom det tar slut, skall allt utvecklingsarbete ske inom ramen för den vanliga budgeten.
- Erfarenheterna från Jean Monnet/programmen är att projekt av denna typ ger resurser och erfarenheter men att de även binder upp resurser för framtiden (Mot en "inkörs"-finansiering på tre år har vi förbundit oss att erbjuda motsvarande kurser med egna medel under ytterligare 4 år).
- Finns inte avdelat personella resurser för forsknings- och utvecklingsarbete inom det öppna universitetet utan allt skall finansieras med separata projektmedel.

Utvecklingsbehov

- * Öka kontaktnätet på den internationella arenan genom ytterligare deltagande i t.ex. EU finansierade projekt.
- * Forskning kring pedagogik inom internationellt samarbete och interkulturell kommunikation.
- * Att kontinuerligt utveckla universitetsundervisningen och vuxenpedagogiska arbetsmetoder

MOTSVARIGHET

22. Hur bestäms vad den öppna undervisningen motsvaras av i grundundervisningen? Beskriv huvuddragen i arrangemangen, parterna och deras roller.

Huvudprincipen är att samma kursfordringar gäller och att motsvarigheten är 1=1, examinator ansvarar, formellt beslut i fakultetsråd/eller på institution/direktion.

Om nya kurser skapas inom enskilt ämne, t.ex. som specialkurs, anger läraren hur kursen kan räknas till godo men examinator skall godkänna detta.

I de fall motsvarigheten inte är 1=1 utser fakulteten en ansvarig examinator (institutionsanställd professor) för helheten och kursprogrammen godkänns av fakulteten. Vanligen tvärvetenskapliga helheter.

23. Hur behandlas frågan om motsvarighet för de enskilda studerandena? Vilka slags tidigare prestationer räknas till godo (t.ex. olika typs studier/inläring baserad på erfarenhet/motsvarighet som baserar sig på uppvisade kunskaper)? Hur väl kan de studerande utnyttja tidigare studie- m.fl. prestationer?

Frågor om motsvarighet behandlas av institutionerna och slutligt av examinator. Studieveckor ges ej för arbetserfarenhet men vuxna kan delta i kurser som egentligen kräver avlagd grundkurs i ämnet ifall de har lämplig arbetslivserfarenhet. Motsvarighetsfrågan kommer sällan upp om det inte berör ett helt vitsord och i dessa fall är det examinatorn som vid behov tar ställning. Tidigare studier kan utnyttjas och även arbetserfarenhet kan motsvara delar av praktik.

Självvärdering/Motsvarighet

Styrkeområden

+ Inom all vuxenutbildning strävar vi efter att förverkliga det livslånga lärandets princip och göra det möjligt för studerande att utöka sin kompetens och behörighet genom att bygga på tidigare studier och erfarenheter.

+ Enkel regel 1=1, dvs en kurs som erbjuds inom ÅA:s öppna universitet har en garanterad plats inom den ordinarie examensundervisningens ram.

Svagheter

- Att bedöma motsvarighet, både tidigare studier och erfarenheter, är arbetsdrygt och ger extra arbete åt institutionens assistenter, examinatorer och administrativ personal.

ORGANISATION OCH BESLUTFATTANDE

24. Beskriv den administrativa organisationen av den öppna universitetsundervisningen i universitetet (organisationerna, deras roll och behörighet). Nämn också vem som svarar för samordningen av den öppna universitetsundervisningen. Hur fattas beslut om vilken undervisning som ges?

Fortbildningscentralen vid Åbo Akademi (dåvarande Kurscentralen) grundades hösten 1981. En av uppgifterna för Kurscentralen var att planera, administrera och koordinera den öppna högskoleverksamheten. I början av 1990-talet grundades Fortbildningscentralen vid Österbottens högskola och som en administrativ följd av detta (bl.a. närheten till ämnesfakulteterna) övertog

Fortbildningscentralen vid Österbottens högskola administrationen av den öppna högskoleverksamheten i Vasa fakulteternas ämnen. I medlet av 1990-talet ändrades verksamhetsformen namn från den öppna högskolan till det öppna universitetet (p.g.a. yrkeshögskolornas framgång).

Åbo Akademis öppna universitet är en verksamhetsform som utåt sett är ett öppet universitet men som administreras av två separat resultatansvariga fortbildningscentraler. Ur fortbildningscentralernas synvinkel är det öppna universitetet en av flera verksamhetsformer som fortbildningscentralerna ansvarar för.

Fakultetsråden i Vasa fattar beslut om vilken undervisning som ges i "Vasa-ämnen", direktionen vid FC/ÖH fattar beslut om kurser anordnas i samarbete med andra universitet

I Åbo fattar institutionen/examinatorn beslut om vilka kurser som skall och får erbjudas och under vilka premisser, medan direktionen för FC/ÅA fastställer hela kursprogrammet.

Samordningen av verksamheten handhas av planerarna och utbildningschefen.

25. Beskriv de viktigaste faserna i beslutsprocessen i den öppna universitetsundervisningen (plan för genomförande, årsprogram, resultatavtal, godkännande av undervisningsplanerna, val av lärare osv.).

Januari/februari

Det öppna universitetet marknadsför ett möjligt kursutbud (helheter, linjer, ämnen och intressanta kurser) till eventuella samarbetsparter.

Institutionerna kontaktas för sommarkursverksamhet. Fakultet/institution godkänner lärare och kurs
Direktionen fastställer sommarverksamhetens program

Mars

Samarbetsparterna anhåller om kurs/helhet för inkommande läsår. Vanligen har de regionala arrangörerna gjort någon form av behovsanalys samt regional samplanering innan de kommer in med en anhållan om kurser/ämnen. Det rekommenderas att den regionala samplaneringen beaktar önskemålen för de närmaste tre läsåren.

Samtidigt pågår förberedande diskussioner med intresserade ÅA-institutioner ang. ev. utvecklingsämnen eller önskemål och förslag till specialkurser för inkommande läsår.

April/maj

Fortbildningscentralerna kontaktar respektive fakultet/institution för diskussioner ang. kurser, kursupplägg och lärare såväl vad gäller kurs i samarbete med lokal arrangör som vad gäller det egna utbudet på universitetsorten.

I Åbo godkänner respektive ämnesexaminator kursplanerna (inkl. lärare, omfattning och form). I Vasa tar respektive fakultet ställning till kursplanerna.

Maj/juni

FC:s direktion fastställer kursplanerna

Kursplanerna resulterar i ett kursprogram läsårsvis som publiceras dels i form av en kurskatalog och dels i form av kursinformation på Internet och SUVI.

Augusti/september

Verksamheten marknadsförs
Tutor- och lärarutbildning

November

Resultatförhandlingar med ÅA:s ledning ang. uppnådda resultat och framtida planer

December

Samarbetsparterna anhåller om kurser för sommarverksamhet.

26. Vem fattar de ekonomiska besluten (anslagsfördelningen i universitetet och inom den öppna undervisningen, budgeten, avgifterna i de olika undervisningsformerna)?

ÅA:s styrelse beslutar om budgetramen

Rektor beslutar (föredragande byråchef för studieärenden) om anslagsfördelningen mellan resp. FC

FC:s direktion (föredragande FC:s direktör) godkänner riktlinjerna för FCbudgeten

Direktören och utbildningschefen överenskommer om anslagsfördelningen per temagrupp på basen av temagruppernas önskemål

Rektor beslutar om avgifter inom det öppna universitetet (föredragande förvaltningsdirektören)

Självvärdering/Organisation och beslutsfattande :Styrkeområden

+ Åbo Akademi är ett litet universitet vilket innebär en närhet till ledningen och ett beslutssystem som ger möjligheter att påverka.

+ En organisation som genom närheten i beslutsgången och närheten till samarbetsparterna ger trivsel och befrämjar demokrati

+ Två organisationer med fakultetsrelaterad ämnesfördelning har fungerat någorlunda bra med tanke på närheten till ämnena och institutionerna samt genom närheten i de olika regionerna

+ Under 90-talet har samarbetet inom det öppna universitetet (mellan Vasa och Åbo enheterna) resulterat i många samordnade funktioner såsom marknadsföring, studieregister, katalog, praktisk administrativ service i två regioner

+ Öppna universitetet vid ÅA har ett ansikte utåt

+ Att det öppna universitetet befinner sig organisatoriskt som en verksamhetsform vid Fortbildningscentralerna. I och med detta kan ämneskunniga planerare utveckla såväl fortbildnings- som öppna universitetskurser och härigenom ha en helhetsuppfattning om ämnet och dess expertis.

Svagheter

- Fortbildningscentralerna konkurrerar internt inom universitetet främst om budgetmedel men har genom resultatförhandlingar nått en objektiv fördelning

- Tidvis lyfts Fortbildningscentralens övriga verksamhet fram på bekostnad av det öppna universitetet och tidvis lyfts det öppna universitetet fram på bekostnad av Fortbildningscentralens övriga verksamhet.

Utvecklingsbehov

- * Behov av flera tjänster som grund för fortsatt utvecklingsarbete
- * Specialisering på några områden (vid vardera FC-enhet) för att effektivt kunna ta tillvara de tillbudsstående resurserna och samtidigt bredda kompetensen inom vuxenutbildningen
- * Fortsatt utveckling av service till vuxna studerande.

Åbo den 28 september 2001

På arbetsgruppens vägnar

Tina Engblom, utbildningschef
Fortbildningscentralen vid Åbo Akademi
Biskopsg. 10 A
20500Åbo
tfn 02 215 4665
e-post: tina.engblom@abo.fi